

Euxoa vitta

Stäppjordfly

Fjärilar, Nattflyn

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Nära hotad (NT)
B2b(iii,v)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Lepidoptera (fjärilar), **Familj:** Noctuidae (nattflyn), **Släkte:** *Euxoa*, **Art:** *Euxoa vitta* - stäppjordfly (Esper, 1789) **Synonymer:** *bandjordfly*

Kännetecken

En medelstor nattflyart med många förväxlingsbara närbesläktade arter. Hela släktet har yttre genitalier som är identiska, vilket gjort dem svåra att med säkerhet avgränsa. Idag förlitar sig expertisen på små detaljer i genitalerna som inte tidigare kunnat studeras, samt på att hanarnas tandade antenner har olika form och längd hos tänderna. Bandjordfly är i vissa aspekter mindre variabel än övriga förväxlingsarter. Framvingen som är rödbrun till skiffergrå har en bred vitgrå till ljusgrå framkant och mellan yttre tvärlinjen och våglinjen är vingen ljusare och saknar svarta pilfläckar. Den art som tidigare föranlett de flesta fallen av förväxling är obeliskjordfly *Euxoa obelisca*. Denna har aningen mer långsmala framvingar som är mer jämnt färgade utanför den yttre tvärlinjen. Den svenska förekomsten av bandjordfly har getts underartsstatus och benämns *elmquisti* efter upptäckaren. Vingspann 30-37 mm.

Utbredning och status

Bandjordfly har figurerat som svensk art ända sedan 1800-talet och finns därför beskriven i den tidens litteratur fram till och med 1940. Frithiof Nordström beslutade sig dock inför utgivningen av sin katalog över Sveriges makrolepidoptera (1943) att betrakta samtliga uppgifter om fynd av bandjordfly från skilda delar av Sydsverige som förväxling med andra arter, främst med en grå form av obeliskjordfly. Två jordflyn i samlingarna på Naturhistoriska Riksmuseet som i gåvojournalen uppgavs vara bandjordfly från Gotland visade sig senare vara en ännu mer oväntad art, ryskt jordfly *E. ochrogaster*. Intresset för den svåra *Euxoa*-gruppen ökade markant under 1970-talet och genom att mer material samlades in visade det sig att bandjordfly hade en solid population på såväl Gotland som på nordligaste Öland. Det är knappast någon tvekan om att arten funnits där under lång tid, trots att få fynd (Öland 3 ex., Gotland 5 ex.) har kunnat uppbringas från tiden före 1970-talet. Det äldsta fyndet är från Gotland och insamlades av J. A. Peyron (1870-1949), sannolikt runt förra sekelskiftet. På Gotland är arten mest utbredd på Sudret men finns i norr till Hörsne och Stenkumla. På Öland förekommer den bara lokalt på Mensalvaret i Böda socken. I övriga Norden är den bara funnen tillfälligt, i Danmark ett ex. på Mön 1994 och i Finland 3 ex. 2004. Utbredningen i Europa är uppsplittrad och arten är i de flesta länder mycket lokal genom dess speciella krav på livsmiljö. Den sträcker sig från lägre nivåer i bergsområdena Pyrenéerna, Alperna (samtliga angränsande länder) och Karpaterna norrut till södra och östra Tyskland, Polen, östra Litauen, Lettland och Sverige. På sydöstra Balkan finns en isolerad förekomst i Makedonien, Bulgarien, norra Grekland samt en i västra Turkiet. I Tyskland betraktas arten som mycket lokal och sällsynt. I Rumänien är endast tre lokaler med arten påträffade. Från Mellaneuropa sträcker sig utbredningen österut söder om Kievregionen genom södra Ryssland, men den östra gränsen för världsutbredningen är ännu oklar genom att artkomplexet varit svårutrett.

Ekologi

Bandjordfly är knuten till varma torra alvarmarker. Den saknas dock på det mesta av Öland och gemensamt för förekomsterna på Gotland och den enda på Öland är att tallskog dominerar omgivningarna av alvaren. Exakt vad detta innebär är inte känt då absolut inget är känt om artens biologi och ekologi vad gäller utvecklingsstadierna. Enligt uppgifter från övriga Europa livnär sig larven av ospecificerade örter och är strikt nattaktiv. Under dagtid ligger den nedgrävd i det ytliga markskiktet. Övervintringen sker i larvstadiet. Detta stämmer för övrigt på samtliga Euxoa-arter. Fjärilarna är strikt nattaktiva och flygperioden sträcker sig från början av augusti till början av september. Den varma sommaren 1975 påträffades inga bandjordflyn vid UV-ljusfångst på alvaret vid Mästermyr på Sudret under första veckan i augusti. En dryg vecka senare noterades ett femtiotal individer, men av dessa bara två honor. Sannolikt hade arten precis kläckt på lokalen och skillnaden i könsvot indikerar en viss protandri. Samtidigt hade de övriga Euxoa-arterna på Gotland varit på vingarna en tid. Den senare flygperioden hos bandjordflyet, samt att den ofta kommer senare under natten än obeliskjordfly, kan kanske förklara varför så få individer slumpmässigt insamlats av bandjordfly före den uppmärksammades under 1970-talet.

Hot

Bandjordflyets livsmiljö på södra Gotland är idag utsatt för stora förändringar genom omfattande buskröjningar och utökad fårbete. Allt för lite är dock känt om artens miljökrav för att kunna specificera hoten. Då arten är lokal på både Öland och Gotland bör dess nuvarande utbredning och status följas upp och särskilt på Sudret på Gotland. Arten kan vara missgynnad av ett minskande antal blommande örter och gräsarter där betet är intensivt.

Åtgärder

Förslag på åtgärder bör göras först då kunskaperna om artens miljökrav kunnat specificeras. Dock borde i alla sammanhang av landskapsrestaurering gälla att begränsade delar av områden röjs vid samma tillfälle. Vissa delar bör alltid lämnas i mer oförändrat skick i händelse av att de rekommenderade restaureringarna inverkar negativt på andra hotade arter än de som befinner sig i fokus för åtgärderna.

Litteratur

- Bech, K., Lyngsøe, J. & Nielsen, P.S. 2006. *Fund af storsommerfugle nye for den danske fauna. Lepidoptera, bind IX*, nr. 2: 37-81.
- Eliasson, C. 1971. *Euxoa islandica rossica* Stgr. i Sverige. *Ent. Tidskr.* 92: 283-284.
- Elmqvist, H. 1975. Förekomsten av *Euxoa vitta* Esp. i Sverige (Lep. Noctuidae). *Ent. Tidskr.* 96: 55-57.
- Fibiger, M. 1990. *Noctuidae Europaea vol. 1. Noctuinae I*. Entomological Press, Sorø.
- Fibiger, M. 1990. *Noctuidae Europaea vol. 3. Noctuinae III*. Entomological Press, Sorø.
- Koch, M. 1983. *Wir bestimmen Schmetterlinge. III teil; Eulenfalter*. Neumann-Neudamm Verlag, Radebeul.
- Lampa, S. 1885. Förteckning öfver Skandinaviens och Finlands Macrolepidoptera. *Ent. Tidskr.* 6(1-3): 1-137.
- Nordström, F. & Wahlgren, E. 1935-41. *Svenska fjärilar*. Nordisk familjeboks förlag, Stockholm.
- Nordström, F. 1943. Förteckning över Sveriges storfjärilar. *Catalogus Insectorum Sueciae. Opusc. ent.* 8: 59-120.
- Rákosy, L. 1997. *Die Noctuiden Rumäniens*. Land Oberösterreich, O. Ö. Landesmuseum. Linz.
- Skou, P. 1991. *Nordens ugler* (Lepidoptera: Noctuidae). Apollo books, Stenstrup.
- Svensson, I. 1977. Förändringar i Sveriges storfjärilsfauna en tredje tioårsperiod (Lep.). *Ent. Tidskr.* 98: 113-122.

Författare

Claes U. Eliasson 2010.